

A kivétel erősítse a szabályt!

VISSZHANG - LI. évfolyam 2. szám, 2007. január 12.

A múltkor a Népszabadságban jelent meg egy írás az árpádsávós zászlóval kapcsolatban (Koblencz Zsuzsa: Esztergomi zászló vörös-fehér sávokkal, 2006. dec. 16.), az ÉS múlt heti számában pedig Várallyay Gyula eszmefuttatását olvashattuk a lobogóról (Három kérdés az árpádsávós zászlókról, 2007/1.).

Egyetértek a szerzők azon véleményével, hogy a nyilasok által lejáratott zászló minden jóérzésű (és nem csak baloldali) állampolgárban viszolygást és félelmet kelt.

De mit tegyen az ember, ha Esztergomban él, ahol a város zászlaja gyakorlatilag megegyezik a hungarista mozgalom zászlójával? A Koblencz-cikk nem nyíltan, de mégiscsak azt sugallja, probléma, hogy Esztergomot egy szélsőjobboldali jelképpel díszítik fel ünnepeinken. Tény, hogy a városba látogatók néha értetlenségüknek adnak hangot a nyilas konnotációkat keltő zászló láttán, de ez elsősorban az őszi tüntetések óta datálható, addig senkit nem zavart. Koblencz nem mondja ki, de érződik a cikkből, kíváncsi volna lecserélni a zászlót.

Várallyay Gyula a piros-fehér zászlót hasonlítja össze a nemzeti trikolorral, és arra a következtetésre jut, hogy előbbinek semmilyen többlettértéke nincs az utóbbival szemben.

Országosan nincs, lokálisan van.

A Komárom-Esztergom Megyei Levéltár munkatársai nem tudtak választ adni Koblencz Zsuzsának arra a kérdésére, mikortól és milyen körülmények között lett a vörös-fehér vágásos zászló a város hivatalos jelképe. Nem lévén kutató történész, én is kevés reménnyel válaszolhatom ezt meg.

Mégis. Esztergom város címerében már a XX. század elején szerepelnek az inkriminált pólyák. Borovszky Samunak, a dualizmus korában készült Magyarország vármegyéit és városait bemutató sorozatának Esztergom vármegyéről szóló részében - az 1989-es reprint van előttem - a 75. oldalon szerepelteti a város címerét. Ezen a kör alakú ábrázoláson egy várat látunk, melynek mintha a kapuját képezné egy vágásos címerpajzs. A vágások száma nyolc. A mai Esztergom-zászló kilencosztatú. A mostani tüntetéseken használt zászló hétsávós. A XIV. századi Képes Krónika egyik iniciáléjában III. Bélát látjuk, kezében az "árpádsávós" zászlóval, amelyen nyolc vágás van. A számmisztikában járatosak, gondolom, már mindent helyre tettek: itt miért kevesebb, ott miért több, nekem fogalmam sincs, mi az ingadozás oka. Hogy tovább bonyolítsam, Esztergom Árpád-kori kettős pecsétnyomójának az egyik oldalán látható pajzsban jól kivehetően a vágások száma (tíz).

Érzésem szerint erről a régi emlékről, az ún. esztergomi latinok XIII. századi pecsétjéről vették a dualizmus kori címerhez a mintát. A magyarországi kommunális heraldika legszebb korai megnyilvánulásai közé tartozik ennek a pecsétnek első ismert, 1265-ös lenyomata. Vele rokon Buda 1292. évi nagypecsétje, amelyen gyakorlatilag az esztergomiéval azonos motívumok láthatók. A királyok polgárságot támogató politikájának része volt, hogy jelképeiket használni engedték az általuk pártfogolt városokban. Ez fejezte ki a városok királyhoz való tartozását, és hangsúlyozták a király részéről várható védelmet.

Hogy a XX. századi alkalmazásról - főleg a 45 utániról - miért olyan hézagosak az adatok, azt csak találgatni lehet. A klerikalizmus fészkének tartott Esztergomot sokszorosan megalázták a kommunista korszakban, így nem tudom elképzelni, hogy meghagyták volna a nyilasokra emlékeztető zászlót, hacsak nem jóval korábbról való szimbólumról lett volna szó. Hihetőbb, hogy egyszerűen az 50-es években nem vettek róla tudomást, indifferens volt a bolsevik uralmat gyakorlók számára, használata természetesen tilos volt. A 70-es években viszont már föltűnik. Vélhetően az 1973-as "Ezeréves Esztergom"-ünnepségek idején fedezték fel újra. Az ekkor készült díszkiadványok bőrborítóján megjelenő vízszintesen osztott címerpajzsban a latinok pecsétjére emlékeztető két elem található: az erődített vár és az ún. Árpád-sávok, no meg természetesen a vörös csillag.

A címer- és zászlótani tudományban járatosak tudják, hogy igazában ún. Árpád-sávok nem léteznek. A mértékadó heraldikusok szerint a XII. század végén Imre király felesége hozta magával Aragóniából a piros-sárga sávokat, amelyek magyar talajon piros-fehérré módosultak. Ezzel az ábrázolással jelennek meg később keletkezett krónikáinkban visszamenőleg is Árpád-házi királyaink, ezért terjedt el az árpádsávok megjelölés. Ma is így tartja a köztudat. Ez egy magyar történelmi mítosz. Hogy rossz vagy jó, ki tudja? Mindenesetre az Árpádok kb. egy évszázadig használták.

Ha Esztergomban ma ünnep idején fellobogózzák az utcákat, senkiben nem kelt megütközést a város jelképe, és senki nem gondol a nyilas érára. Ez itt megszokott jelenség. Helyi újságíró barátom mesélte a múltkor, hogy sok levelet kap, melyek arra kérik, hasson oda, hogy ez a rossz emlékű szimbólum eltűnjön a városból. A holokausz miatt valóban van mit újragondolni, a II. világháborús zsidóirtás sok mindent felülír a történelemben, az Esztergom-zászlónak azonban ehhez semmi köze. Szálasi pribékjei messze voltak még, amikor ezek a szimbolikus elemek már évszázadok óta a városhoz kötődtek. Ezzel korántsem akarom azt állítani, hogy a város lobogójával tüntetni mennék Budapestre. Az Astoria környékén mást jelent, egy modern konzervatív ilyet nem tesz. De ez egy másik történet...

Vácegres neve az 1940-es évekig Zsidó volt. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánja, Endre László vitte keresztül a település lakosainak akarata ellenére, hogy a falun átcsordogáló Egres patak és Vác közelsége miatt kereszteljék át Vácegresre. Nem hiszem, hogy a belügyi államtitkár undorító gyakorlatát át kellene vennünk ellenkező előjellel.

A mai felfokozott politikai légkörben hajlamosak vagyunk túlzásokba esni. Próbáljunk a történelemről is differenciáltabban gondolkodni!

Zsidót (Sydo) már az Árpád-korban említik az oklevelek, és az esztergomi latinok kettős pecsétje is az államalapító ősi dinasztia korának nehezen kivehető homályában kezdi történetét.

Peragovics Ferenc

Esztergom